

REMISSVAR

2021-12-20

Dnr: BO 2021-0361-2

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Promemoria Vaccinationsbevis på serveringsställen och i andra verksamheter, smittskyddsåtgärder i långväga kollektivtrafik och förlängning av begränsnings- och serveringsförfordningar

(dnr S2021/07875)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som sedan den 1 januari 2020 är lag i Sverige.

Barnombudsmannens sammanfattande synpunkter

Det bör nogt avvägas vilka arrangemang eller verksamheter särskilt riktade till barn som ska omfattas av krav på vaccinationsbevis för medföljande förälder.

De förslag som läggs fram i promemorian är långtgående och påverkan på barn kan väntas bli stor. Att prövningar av barnets bästa och barnrättsliga analyser behöver göras av relevanta myndigheter och aktörer är bra men det finns ett behov att även lagstiftaren gör dessa prövningar inför beslut.

En situation i vilken verksamhetsutövaren själv får välja mellan vaccinationsbevis eller andra smittskyddsåtgärder kan medföra skillnader i hur barns rättigheter påverkas lokalt, regionalt och nationellt och för olika typer av verksamheter. Dessutom bör det bedömas vilka av dessa aktörer som kan väntas göra barnrättsliga analyser på det sätt som lyfts i promemorian.

Det finns behov av djupare analyser och överväganden innan åldersgränsen för möjligheten att använda vaccinationsbevis sänks till 16 år. Till exempel bör konsekvenser av krav på vaccinationsbevis för barn bedömas i förhållande till alternativa smittskyddsåtgärder.

En konsekvensanalys av hur kravet på vaccinationsbevis kan drabba barn i socialt utsatta områden behöver göras.

Det bör utredas hur barn som har en förälder på annan ort ska kunna resa till denne i sällskap av annan vuxen om vaccinationsbevis krävs för vissa resor med kollektivtrafik.

Möjligheterna för 16 och 17-åringar att vaccinera sig utan vårdnadshavares samtycke behöver undersökas, innefattande tillämpningen av hur barnets delaktighet görs inom olika regioner.

Allmänt om promemorian

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Bestämmelsen ställer krav på att en bedömning görs av vad som är barnets bästa och att olika intressen vägs mot varandra.

Det finns i promemorian ett särskilt avsnitt som berör konsekvenser för barn (se avsnitt 8.3). Detta är positivt men Barnombudsmannen bedömer att den analys som görs är otillräcklig.

Som det påpekas i promemorian påverkas barn av förslagen. Barn vars föräldrar av olika anledningar inte vill vaccinera sig påverkas. Om förslaget om möjligheten att sänka åldersgränsen för vaccinationsbevis till 16 år skulle genomföras (se avsnitt 3.3.2), påverkas de 16- och 17-åringar som inte vill eller som inte har möjlighet att själva fatta beslut om vaccination, till exempel på grund av vårdnadshavares inställning till vaccination.

De aktuella förslagen aktualiserar frågor som rör artikel 2 i barnkonventionen om barns rätt till likabehandling och ickediskriminering och frågor gällande självbestämmande och delaktighet utifrån artikel 12. Även andra artiklar är relevanta, till exempel artikel 6 och 24, och dessa bör behandlas i relation till artikel 2, 3 och 12. Rättigheter enligt barnkonventionen tas upp i promemorian men det är snarare en redovisning än en problematisering.

I promemorian lyfts att det är först när Folkhälsomyndigheten meddelar föreskrifter om begränsningar och vaccinationsbevis som konsekvenserna för barn närmare kan beskrivas, och det anges att det är särskilt angeläget att barnets bästa särskilt beaktas och att alla berörda aktörer kontinuerligt genomför barnrättsliga analyser inför beslut och åtgärder med stöd av förslaget.

Barnombudsmannen instämmer i att det är angeläget att prövningar av barnets bästa och barnrättsliga analyser görs av berörda aktörer och att Folkhälsomyndighetens prövningar i detta hänseende är viktiga, men vill framhålla att sådana prövningar behöver göras även av lagstiftaren, i detta skede av processen. Barnombudsmannen ifrågasätter lämpligheten i att överlåta detta till Folkhälsomyndigheten och andra berörda aktörer. De förslag som läggs fram i promemorian är långtgående och påverkan på barn kan väntas bli stor. Noggranna överväganden behöver då göras av lagstiftaren.

Det finns många faktorer av betydelse vid dessa analyser och överväganden vilka behöver belysas utifrån ett barnrättsperspektiv. Till exempel bör konsekvenser av krav på vaccinationsbevis bedömas i förhållande till alternativa smittskyddsåtgärder och det behöver tydliggöras vems intressen som skyddas med vaccinationsbevis.

Föredragande i ärendet har varit utredaren Janna Kokko. I den slutliga handläggningen har även t.f. avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman